

Sygn. akt II Ca 680/14

POSTANOWIENIE

Dnia, 4 listopada 2014 r.

Sąd Okręgowy w Świdnicy, II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Grażyna Kobus

Sędziowie: SO Maria Kołcz

SO Barbara Nowicka

Protokolant: Agnieszka Ingram-Ciesielska

po rozpoznaniu w dniu 4 listopada 2014r. w Świdnicy

na rozprawie

sprawy z wniosku M. Ą.

przy udziale R. C.

o dział spadku po J. C. i A. C.

na skutek apelacji wnioskodawczynie

od postanowienia Sądu Rejonowego w Dzierżoniowie

z dnia 7 lipca 2014r. sygn. akt I Ns 1125/13

postanawia:

uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać Sądowi Rejonowemu w Dzierżoniowie do ponownego rozpoznania.

Sygnatura akt II Ca 680/14

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 7 lipca 2014r. Sąd Rejonowy w Dzierżoniowie oddalił wniosek M. Ą. o dział spadku po J. C. i A. C..

Sąd Rejonowy ustalił, że spadkodawcy J. C. i A. C. byli małżeństwem i nie zawierali umów majątkowych małżeńskich.

W dniu 22 września 1963 roku, spadkodawcy J. C. i A. C. nabyli prawo wieczystego użytkowania nieruchomości położonej

w D. przy ulicy (...) oraz prawo własności budynków posadowionych na tej nieruchomości, przy czym nabycia dokonali z majątku dorobkowego.

Spadkodawca J. C. zmarł w dniu 07 lutego 1981 roku, a spadek po nim nabyli jego żona A. C. oraz jego dzieci wnioskodawczynie M. Ą. i uczestnik postępowania R. C.

w udziałach po 1/3 części.

Z kolei spadkodawczyni A. C. zmarła w dniu 24 czerwca 2013 roku. Spadek po niej nabyli uczestnicy postępowania w udziałach po 1/2 części.

Przy takich ustaleniach Sąd Rejonowy oddalił wniosek powołując się na ugruntowane w orzecznictwie stanowisko, iż w wypadku, gdy w skład spadku wchodzi udział spadkodawcy w majątku objętym małżeńską wspólnością ustawową, do dokonania działu spadku niezbędne jest uprzednie albo jednoczesne z działem spadku, połączone w tym samym postępowaniu, przeprowadzenie podziału majątku wspólnego, chyba że zapadł już prawomocny wyrok rozstrzygający o żądaniu ustalenia nierównych udziałów małżonków w majątku wspólnym oraz o żądaniach zwrotu wydatków, nakładów i innych świadczeń z majątku wspólnego na majątek odrębny lub odwrotnie, albo że częściowy dział spadku nie dotyczy udziału spadkodawcy w majątku wspólnym. W myśl bowiem przepisu art. 43 § 1 k.r.o., małżonkowie mają od chwili ustania wspólności ustawowej równe udziały w majątku objętym tą wspólnością, jednakże zgodnie z treścią dalszych paragrafów tego artykułu sąd w określonych w tych przepisach okolicznościach może ustalić udziały w inny sposób, mianowicie z uwzględnieniem stopnia, w którym każdy z małżonków przyczynił się do powstania tego majątku. Roszczenie to może być dochodzone

w drodze powództwa, a jeśli toczy się postępowanie o podział majątku wspólnego

po ustaniu wspólności ustawowej, w tym postępowaniu (art. 567 § 1 k.p.c.). Nie ma natomiast jakichkolwiek podstaw do orzekania o żądaniu ustalenia nierównych udziałów w postępowaniu o dział spadku po jednym z małżonków, choćby uczestnikiem tego postępowania jako jeden ze spadkobierców był pozostały przy życiu małżonek, gdyż zgodnie z dyspozycją przepisu art. 13 § 1 k.p.c.

Sąd rozpoznaje sprawę w innym postępowaniu niż proces tylko wtedy, gdy ustawa tak stanowi. Przepis art. 567 § 1 k.p.c. dotyczy natomiast nieprocesowego postępowania o podział majątku wspólnego, nie ma natomiast analogicznego przepisu w odniesieniu do nieprocesowego postępowania o dział spadku. Dopóki nie zostanie więc przesądzone, jakie są ostatecznie udziały spadkodawców w majątku wspólnym, dopóty nie jest możliwe ustalenie przez sąd spadku, w myśl dyspozycji przepisu art. 684 k.p.c., składu i wartości spadków, skoro równe udziały małżonków w majątku wspólnym są do tej chwili hipotetyczne.

Z drugiej strony, przepisy art. 45 k.r.o. przewidują rozliczenia wynikające

z wydatków, nakładów i innych świadczeń poczynionych z majątku wspólnego na majątek odrębny oraz poczynionych z majątku odrębnego na majątek wspólny.

W wyniku dokonanych rozliczeń może się okazać, że pomimo równych udziałów małżonków w majątku wspólnym cały ten majątek, po dokonaniu odpowiednich zaliczeń, przysługuje tylko jednemu z małżonków. W tym ostatnim wypadku praktycznie nic z majątku wspólnego nie wejdzie do masy spadkowej po drugim z małżonków, która objęta jest działem spadku.

Powyższe rozważania dotyczą sytuacji zaistniałej w niniejszej sprawie.

Z umowy wieczystego użytkowania i sprzedaży budynku z dnia 22 września 1963 roku oraz zgodnych twierdzeń uczestników postępowania wynika, że objęte postępowaniem majątki spadków obejmują udziały w majątku wspólnym spadkodawców. Uczestnicy postępowania przyznali przy tym, że przed wszczęciem niniejszego postępowania nie zapadł prawomocny wyrok rozstrzygający o żądaniu ustalenia nierównych udziałów małżonków w tym majątku wspólnym oraz

o żądaniach zwrotu wydatków, nakładów i innych świadczeń z majątku wspólnego na majątek odrębny lub odwrotnie. Jednocześnie także przyznali, że nie było przeprowadzone postępowanie o podział majątku wspólnego spadkodawców. Uniemożliwia to natomiast ustalenie składu i wartości spadków po J. C. i A. C., a tym samym wyklucza również dokonanie działów tych spadków.

W apelacji od tego postanowienia wnioskodawczyni zarzuciła mu:

1) obrazę art. 189 kpc poprzez jego niezastosowanie w drodze analogii do postępowania o ustaleniu masy spadkowej;

- 2) obrazę art. 6 § 1 kpc w następstwie nie przeciwdziałania przewlekłości postępowania;
- 3) obrazę art. 10 kpc w zw. z art. 622 § 1 kpc poprzez nie dążenie do zawarcia przez strony ugody, chociażby w podziale części masy spadkowej i wydanie postanowienia częściowego;
- 4) obrazę art. 567 § 1 kpc w następstwie jego zastosowania w uzasadnieniu tego postanowienia, mimo tego, że nie toczyło się i nie toczy postępowanie o podział majątku wspólnego, a majątek wspólny spadkobierców przeistoczył się w sposób naturalny (zgony) w masę spadkową, a prowadzenie postępowania procesowego o ustalenie podziału ich majątku, w tym udziału w nim spadkodawców jest oczywiście zbędne, niemożliwe i nie leży w interesie spadkodawców;
- 5) obrazę prawa materialnego – art. 43 § 1 krio w następstwie jego zastosowania, albowiem nie sposób ustalić woli spadkodawców po ich zgonach a spadkobiercy nie mają interesu prawnego (art. 189 kpc) a jego prowadzenie godziłoby w dobre imię pośmiertne spadkodawców;
- 6) błędną ocenę całości wniosku i załączonych do niego dowodów.

Wskazując na te zarzuty, wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy rozpoznając apelację wnioskodawczynie zważył co następuje:

Apelacja jest uzasadniona a podniesiony w niej zarzut naruszenia prawa materialnego – art. 43 § 1 krio jest trafny.

Wnioskodawczynie wnosząc o podział majątku po rodzicach swoich i uczestnika postępowania zmierzała do uzyskania orzeczenia sądowego likwidującego wspólność majątku powstałą w chwili otwarcia spadku po każdym ze spadkodawców, gdyż nie mogła dojść do porozumienia z drugim spadkobiercą w celu umownego przeprowadzenia działu.

Spadkodawca J. C. zmarł 7 lutego 1981r. a spadek po nim nabyła żona A. C. oraz dzieci R. C. i M. C. po # części spadku. Spadkodawczynie A. C. zmarła 24 czerwca 2013r.

a spadek po niej nabyły dzieci: M. A. i R. C. po 1/2 części spadku. Zatem spadkobiercami obojga spadkodawców są uczestnicy tego postępowania.

W obecnie obowiązującym stanie prawnym, brak jest uzasadnionej podstawy do uzależniania dopuszczalności działu spadku, w skład którego wchodzi udział spadkodawcy w majątku objętym małżeńską wspólnością ustawową od uprzedniego albo równoczesnego z działem spadku przeprowadzenia podziału majątku wspólnego spadkodawcy i drugiego małżonka w sytuacji, gdy w chwili działu spadku on także już nie żyje, a krąg spadkobierców po obojgu małżonkach jest taki sam.

Udział spadkodawcy we współwłasności rzeczy należących do majątku wspólnego jest ściśle określony w częściach ułamkowych, zatem wbrew stanowisku Sądu Rejonowego, nie zachodzą trudności z ustaleniem przez Sąd spadku składu

i wartości spadku (art. 684 kpc).

Przepis art. 43 § 1 krio stanowi, że oboje małżonkowie mają równe udziały w majątku wspólnym, co oznacza, że jest to zasada w odniesieniu do czasu po ustaniu wspólności. Ta zasada może zostać zmodyfikowana gdy jeden z małżonków wystąpi z roszczeniem o ustanowienie nierównych udziałów w majątku wspólnym.

Natomiast spadkobiercy małżonka mogą wystąpić o ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym tylko, jeśli spadkodawca wytoczył powództwo o rozwód, unieważnienie małżeństwa bądź wystąpił o orzeczenie o separacji (art. 43 § 2 krio).

W rozpoznawanej sprawie pomiędzy uczestnikami postępowania było niesporne, że za życia żaden ze spadkodawców nie wystąpił o ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym, nie wytoczył też powództwa o rozwód i unieważnienie małżeństwa.

Tym samym obecnie, w trakcie postępowania o dział spadku po obojgu spadkodawcach ustalone są już ostatecznie ich udziały w majątku wspólnym (są one równe) i nie ma potrzeby dokonywania rozliczeń wynikających w wydatków i nakładów z majątku wspólnego na majątek osobisty każdego ze spadkodawców.

Uchwała Sądu Najwyższego z 2 marca 1972r., III CZP 100/71, OSNC nr 7-8, poz. 129 z 1972r., na którą powołał się Sąd Rejonowy oddalając wniosek została podjęta w sprawie o innym stanie faktycznym, niż rozpoznawana obecnie i dotyczyła działu spadku po jednym z byłych małżonków, gdy drugi z nich pozostawał przy życiu. Tylko wówczas niezbędne jest przed działem spadku bądź jednocześnie z nim przeprowadzenie podziału majątku wspólnego.

Skoro więc Sąd Rejonowy, wychodząc z błędnego założenia o takiej konieczności w przedmiotowej sprawie, oddalił wniosek, uchylił się od rozpoznania istoty sprawy, co powoduje konieczność uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy ustali skład i wartość spadku po J. C. i A. C., dokona jego działu, stosownie do wniosków spadkobierców jeśli będą one zgodne, bądź odpowiednio stosując przepisy art. 623 – 625 kpc w zw. z art. 688 kpc w oparciu o dowody przedstawione przez wnioskodawczynię i uczestnika postępowania.

Wobec powyższych uchybień Sąd Okręgowy z mocy art. 386 § 4 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc uchylił zaskarżone postanowienie i sprawę przekazał Sądowi Rejonowemu w Dzierżoniowie do ponownego rozpoznania.